

УДК 339.5

ІБАТУЛЛІН М.І., канд. екон. наук

*Національний університет біоресурсів і природокористування України***МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ КАТЕГОРІЇ «РИНОК»**

У статті розглядаються основні підходи до тлумачення поняття "ринок", наведена еволюція поглядів економістів щодо трактування цього терміна та здійснено їх систематизацію. Удосконалено трактування поняття "ринок" з погляду політекономічної концепції, яке, на відміну від існуючих, характеризує сукупність економічних відносин між ринковими суб'єктами з приводу купівлі-продажу ринкових об'єктів на визначеній території, за певний проміжок часу за умов вільного конкурентного ціноутворення, обмеженого державного регулювання, свободи вибору і вільного розпорядження предметами купівлі-продажу. Запропоновано авторську класифікацію чинників, що впливають на розвиток ринкового середовища.

Ключові слова: ринок, економічні відносини, товарно-грошовий обмін.

Постановка проблеми. Ринок як одна з найпоширеніших категорій в економічній теорії пройшов тривалий еволюційний період. Спочатку поняття «ринок» тлумачили як місце роздрібної торгівлі, ринкова площа. Надалі, з розвитком товарно-грошових відносин і поглибленням суспільного поділу праці категорія «ринок» набуває більш складного змісту.

Проведення наукових та практичних досліджень у будь-якій сфері діяльності передбачає, насамперед, чітке визначення основних понять (категорій), які відображають найбільш загальні та суттєві властивості, відносини між явищами, а також встановлення системи знань про ці явища.

Вивчення багатьох наукових джерел свідчить, що категорія „ринок” в економічній літературі трактується по-різному. Наявність неоднозначних, проте несуперечливих визначень поняття ринку зумовлена тим, що в процесі розвитку суспільства ринок зазнавав великих змін, а ринкові відносини постійно трансформувалися відповідно до конкретних умов і загального стану економіки, а також цілей і завдань, які висувало суспільство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різнібічні грані важливої економічної проблеми організаційно-економічного забезпечення функціонування ринку знайшли висвітлення у наукових працях вітчизняних та іноземних науковців. Концептуальна основа державного регулювання ринкової економіки сформована ще зарубіжними фундаменталістами Дж. М. Кейнсом, Р. Кемпбеллом, А. Маршаллом, П. Самуельсоном, А. Файодем, М. Кондратьєвим, В. Леонтєвим і вітчизняними науковцями В. Базилевичем, В. Гейцем, А. Гальчинським, І. Лукіновим та багатьма іншими. Проте, з урахуванням нинішніх тенденцій розвитку суспільно-економічних відносин постає питання щодо переоцінки значення та змісту категорії «ринок».

Мета і завдання дослідження – здійснити узагальнене бачення науковців стосовно проблеми трактування категорії «ринок» та на основі цього запропонувати авторський підхід до розуміння цієї категорії.

Матеріал і методика досліджень. Для реалізації досягнення поставленої мети використовувалися наступні методи та прийоми: монографічний, вибіркового, порівняльний, абстрактно-логічний.

Результати досліджень та їх обговорення. Економічна наука пропонує надзвичайно багато дефініцій, які визначають ринок як економічну категорію, що являє собою різноманітні форми економічних відносин між різними господарюючими суб'єктами, які приймають рішення у процесі розподілу й обміну виробленої продукції. Ринкові відносини можуть мати відмінні властивості в окремих країнах, зумовлені історичними, соціальними та іншими ознаками еволюції розвитку ринкових відносин, але в загальній сукупності вони характеризують ринок як складну і багаторівневу економічну систему.

Вважаємо, що Л. Мізес найбільш точно сформулював сутність ринку, він визначив його як «суспільну систему розподілу праці в умовах приватної власності на засоби виробництва ... Ринок не є ні місцем, ні річчю, ні колективною сутністю. Ринок – це процес, який приводиться у рух взаємодією великої кількості індивідуумів, що співпрацюють в умовах розподілу праці» [1, с. 21].

Вважаємо за необхідне розглядати ринок як узагальнювальне поняття, яке характеризує певний тип функціонування економіки і формування господарських зв'язків, в основі яких

знаходиться ринковий механізм. У такому розумінні ринкові відносини не обмежуються сферою обміну, а охоплюють всі товарно-грошові відносини, за допомогою яких регулюються виробництво, збут і споживання продовольчих товарів.

Так, А. Маршалл, а також представники англо-американської політичної економіки, розглядають ринок як форму функціонування економічної системи із розвиненими товарно-грошовими відносинами, коли попит і пропозиція, із врахуванням потреб людей, перебувають у постійній взаємодії. Узагальнюючи існуючі підходи до визначення поняття «ринок», зазначимо, що у вузькому розумінні категорія «ринок» розглядає взаємодію існуючих і потенційних покупців певного товару або «...інститут або механізм, який зводить разом покупців (представників попиту) і продавців (постачальників) окремих товарів та послуг» [2, с. 14].

Ці підходи характеризують лише одну сторону ринку, оскільки не охоплюють сукупності суб'єктів ринкових відносин (виробників, споживачів, посередників, постачальників). Нині ринок розглядається як тип господарського зв'язку між суб'єктами господарювання, або форма функціонування економіки [3, с. 90].

У зв'язку з цим, П. Самуельсон стверджує, що «ринок – це механізм, через який покупці і продавці взаємодіють, щоб визначити ціну і кількість товару» [4, с. 17]. Подібну дефініцію категорії «ринок» дають К.Р. Макконелл, С.Л. Брю: «Ринок – це просто механізм або пристосування, що здійснює контакт між покупцями, або пред'явниками попиту, і продавцями, або постачальниками товару чи послуг» [5, с. 26].

Категорія «ринок» в широкому розумінні включає кілька понять. Насамперед, це розуміння ринку як «системи економічних відносин, які виникають із приводу взаємодії товарного і грошового обігу» [6, с. 32]; «ринок – система товарно-грошових відносин, що виникають між покупцем і продавцем, яка включає механізм вільного ціноутворення, вільне підприємництво, що здійснюються на основі економічної самостійності, рівноправності та конкуренції суб'єктів господарювання у боротьбі за споживача» [7, с. 183].

Це визначення містить не лише відносини купівлі-продажу, а й відносини власності, виробництва, механізм розподілу і споживання, соціально-економічні відносини. Разом з тим, зазначимо, що можна навести ще визначення ринку, які вдало характеризують окремі його ознаки, проте не можна стверджувати, що це повне висвітлення сутності ринку як економічної категорії, оскільки ринок є складним соціально-економічним явищем, що проявляється по-різному, залежно від природно-економічних, політичних та історичних особливостей розвитку економіки кожної країни.

Варто зазначити, що на різних етапах становлення і розвитку ринкової економіки відношення державного втручання у систему її функціонування набувало істотних змін.

Вперше потреба в науковому обґрунтуванні межі державного управління життям суспільства, включаючи економіку, з'явилася за феодального устрою – наприкінці XVI – на початку XVII ст. Саме з цим пов'язані свободолюбиві ідеї Д. Локка, Т. Гоббса (Англія) і Ш. Монтеск'є, Д. Дідро (Франція), Вольтера про необхідність лібералізації суспільного життя. Вони розглядали свободу як необхідний елемент всієї сукупності індивідуальних прав і свобод, які виходять із самої природи людини [8, 15]. Ідеї пріоритету економічної свободи були обґрунтовані у працях Д. Норса, П. Баугільбера, Б. Гурне, Ф. Кене [9]. Не акцентуючи увагу на філософських ідеях економістів того часу, зазначимо, що вони, як фізіократи, передбачали, з одного боку, митну лібералізацію вільного ринку зерна, а з іншого – мінімальне державне обмеження свободи правовими методами. Вважається, що саме Гурне ввів термін *laissez faire*, що означає обмежену роль держави в економіці.

Західна класична макроекономічна теорія передбачає дві альтернативні концепції економічного регулювання – монетаризм та кейнсіанство. Класична теорія ідеалізує стихійний ринковий механізм. Так, економіка, на думку представників такого теоретичного підходу, завжди тяжіє до рівноважного стану. Класичний підхід передбачає, що економіка самостійно, без втручання ззовні, буде рухатися до точки рівноваги. На певному етапі економічних відносин наприкінці XVIII ст. монетаристський принцип «*laissez faire, laissez passer*» (у перекладі з французького – нехай кожний йде своїм шляхом) повністю виключав можливість макроекономічного регулювання економіки. Цю ідею вичерпно обґрунтував Адам Сміт у праці «Дослідження про природу і причини багатства народів». Сутність вчення Сміта полягає в тому, що «ринкова система здатна до саморегулювання, в основі якої лежить «невидима рука» – особистий інтерес, пов'язаний із прагненням одержати прибуток. Він є основною мотивуючою силою економічного розвитку... Економіка буде функціонувати ефективніше, якщо виключити державне регулювання. Найкращий варіант – це дотримуватися політики невтручання

держави...». Сутність цієї теорії у спрощеному вигляді можна звести до наступного: якщо товаровиробники бачать, що за існуючими цінами їх товари більше не купуються, то вони за власною ініціативою використовують обидва механізми коригування, а саме: знижують як обсяги виробництва продукції, так і ціни на неї. Отже, жоден з економічних агентів не має стимулу відхилитися від точки рівноваги, яка визначає одночасно і загальний рівень цін, і розміри валового продукту [10, с. 332].

Однак ринкова організація економіки не здатна забезпечити рівновагу всіх елементів системи. Передумовами ринкової свободи та її об'єктивними обмеженнями у концепції Сміта є поділ праці та приватна власність. Поділ праці дає можливість кожному індивіду, який спеціалізується на конкретному виді праці та підвищує її продуктивність, обмінюватися різними продуктами з іншими суб'єктами господарювання. Приватна власність створює основу для відокремлення результату праці в його товарно-грошовій формі. Обмеження економічної свободи, на думку А. Сміта, може здійснюватися державою. Примусове обмеження економічної свободи необхідне тоді, коли свобода одних індивідумів подавляється іншими суб'єктами. У деяких випадках можливе й обмеження зовнішньої торгівлі державним протекціонізмом, коли це є відповідним заходом на введення іноземною державою митних бар'єрів або необхідністю захисту слабких галузей промисловості. Функціям державного регулювання відводиться «захисний» характер.

В основу неокласичної моделі відтворення покладено закон Сея, який сформульовано ще 1800 р., згідно з яким пропозиція товарів породжує попит. Цей закон передбачає, що споживачі витрачають лише свій дохід і витрачають його повністю. Однак реально більшість людей робить накопичення, зберігаючи частину доходів, а підприємці часто використовують позикові кошти.

Смітівське трактування державного регулювання поступово коригувалося. Послідовників А. Сміта відносять до так званої класичної школи, пов'язаної з іменами Д. Рікардо, Ж. Сея, Д. Мілля, А. Маршалла, ідеї якої знайшли подальший розвиток у сучасних неокласичних концепціях (монетаризм, теорія раціональних очікувань та ін.).

Так, Д. Мілля звернув увагу на можливі випадки «безсилля ринку». З одного боку, він підтримував принцип мінімального втручання держави в економіку, а з іншого – обґрунтував необхідність регулювання сфери освіти і соціально-трудових відносин, що виділяло його позицію із постулатів прихильників класичної доктрини. Ідея про те, що економічна свобода має цінність, оскільки вона корисна, обґрунтована Д. Міллем в трактаті «Про свободу» й характеризує своєрідність підходу економістів класичної школи до її змісту, який з деякими модифікаціями поширюється і на сучасну неокласичну школу. Такий методологічний підхід ґрунтується на твердженні, що вільний ринок, здатний до саморегулювання, є найбільш ефективним способом організації господарства.

Інший методологічний підхід до вирішення питання державного обмеження свободи в суспільстві відрізняє представників історичної школи (Мюллер А., Ліст Ф.). Із позиції Ф. Ліста, «окрема людина ... не завжди вільною діяльністю сприяє інтересам суспільства ...», у тисячах випадків державна влада бачить себе змушеною обмежувати приватну промисловість». У системі обмеження господарської свободи Ф. Ліст приділяв особливо велику увагу протекціонізму, який покликаний сприяти розвитку нових галузей промисловості та сільського господарства, залученню капіталів і продуктивних сил з-за кордону. Отже, в концепції представників історичної школи державне регулювання трактується як обмеження господарської свободи державою з метою розвитку продуктивних сил країни.

Серед існуючих підходів до розкриття проблеми економічної свободи можна відзначити маржиналістський підхід представників австрійської школи (Менгер К., Бем-Беварк Е. і Візер Ф.). Державні обмеження свободи у концепції австрійської школи були мінімальними. К. Менгер, наприклад, вважав, що «суспільні відносини змінюються і удосконалюються найкращим чином лише тоді, коли цей процес здійснюється не навмисно». У цьому випадку розглядається ідея «спонтанності» економічного розвитку і пріоритету ринкового механізму саморегулювання, яка в ХХ ст. була розкрита в конкурентній стратегії Ф. Хайека.

Значний інтерес становлять погляди інституційного напрямку (Веблен Т., Коммонс Д. та ін.), які аналізують економічну свободу та її обмеження із позицій рівних стартових можливостей вибору індивідів. Вони не виділяли об'єктивних обмежень ринкової свободи, однак її ступінь в інституційній концепції залежить від якості ринкового середовища, яке змінюється у процесі розвитку економічної системи. У розумінні інституціоналістів ринок є не нейтральним механізмом розподілу ресурсів, а соціальним інститутом, який набуває глибоких змін разом з інституційною системою суспільства. При цьому в умовах високорозвиненої економіки, де вирішальний вплив мають великі компанії,

посилюється роль неринкових регуляторів економічних процесів. У монополістичній економіці, в якій саморегулюючі ринкові сили не працюють, на думку французького інституціоналіста Ф. Перру, необхідним є механізм соціального контролю, який би дав здатність використовувати потенційні можливості ринку, усуваючи його негативні риси і компенсуючи недоліки, тому об'єктивно необхідні такі обмеження ринкової свободи, як створення системи соціального захисту від безробіття та використання системи індикативного планування на мікрорівні.

До кінця XIX ст. систематизуються і поглиблюються думки про об'єктивні та державні обмеження ринкової свободи. Так, А. Маршалл ввів поняття економічної свободи в предмет науки й визначив її «як свободу виробництва і підприємництва», об'єктивно обмежену необхідністю співпраці та асоціацій. Ці теоретичні зміни були зумовлені змінами загальних умов господарювання, концентрацією виробництва, монополізацією економіки, загостренням соціальних проблем. Внаслідок цього кінець XIX ст. став періодом значного зростання масштабів регулювання, які поширилися, як вказує А. Карсон, на ринок в цілому (антимонопольне регулювання), та на певні галузі господарства (залізничний, водний транспорт, виробництво електроенергії та ін.).

Представники неокласичного напрямку почали розглядати проблему поєднання свободи та її обмежень на рівні суспільного добробуту. Грунтуючись на ідеї про невідповідність приватної та суспільної вигоди, Г. Сіджуїк показав, що система економічної свободи і конкуренції має певні недоліки. Вона «не забезпечує ефективного вирішення багатьох типів проблем виробництва», «нічого не говорить про ефективний розподіл суспільного багатства», «забезпечує всім свободу купівлі-продажу, але не рівності можливостей». Тому завданням держави у XX ст., з його погляду, стає ліквідація негативних наслідків свободи і певне вирівнювання економічних можливостей для кожного підприємця та індивіда.

За А. Пігу, державне обмеження ринкової свободи необхідне для створення «суспільних благ», усунення негативних наслідків побічних ефектів ринку (професійні захворювання, травми на виробництві, забруднення навколишнього середовища, безробіття і т.д.), рівномірнішого розподілу національного доходу. Формами обмеження ринкової свободи, на його переконання, можуть бути державний контроль (прямий – у випадку регулювання діяльності монополій на ринку, непрямий – за допомогою податків і субсидій) і державне підприємство. Вибір методів залежатиме від масштабів втручання, характеру галузі, яка потребує регулювання, об'єктивних оцінок компетентності органів, що здійснюють втручання, й ефективності реалізації поставлених цілей. У XX ст. постулати неокласичної школи виявилися невід'ємними аргументами на користь поєднання державного обмеження і свободи господарюючих суб'єктів у змішаній економіці. Стало очевидним, що економічна свобода можлива лише за умов складної й динамічної системи її державних обмежень у сфері виробництва національного багатства та його розподілу.

Нова епоха в розвитку теорії і практики державного регулювання пов'язана з ім'ям Д. Кейнса. У своїй праці «Загальна теорія зайнятості, процента і грошей» він поставив під сумнів провідний постулат неокласичної школи про спроможність ринкового механізму до саморегулювання і довів неможливість самоцілення економіки. Д. Кейнс розглядав поєднання свободи і несвободи як «взаємодію стихійного і свідомого, виходячи із моделі недосконалої конкуренції, якій не притаманний стихійний механізм відновлення рівноваги». Центральним положенням кейнсіанської економічної теорії також є поняття макроекономічної рівноваги. Основним питанням макроекономічного аналізу Дж. Кейнс розглядав взаємний зв'язок між запланованими витратами і національним продуктом. Погоджуючись із трактуванням цього вчення теоретиками економічної теорії, можна зробити висновок, що в основу кейнсіанського підходу покладено припущення, що рівень цін постійний, річний фактичний обсяг національного виробництва, який в свою чергу відповідає розмірам доходу. Вважаємо, що за такого підходу не враховується також вплив зовнішньої торгівлі. Згідно з такою моделлю «доходи-витрати», рівновага в макроекономіці настає тоді, коли сукупні витрати дорівнюють національному продукту.

Основними характерними рисами кейнсіанської моделі регулювання є: по-перше, висока частка національного доходу, яка розподіляється через державний бюджет; по-друге, формування державного підприємства на основі створення державних і змішаних підприємств; по-третє, широке використання кредитно-фінансових і бюджетно-фінансових регуляторів для стабілізації економічної кон'юнктури, згладжування циклічних коливань, підтримання високих темпів зростання і високого рівня зайнятості.

Кейнсіанська модель державного регулювання застосовувалася країнами Заходу більше двох післявоєнних десятиріч. У багатьох країнах приймалися закони, які закріплювали функції підтримки повної зайнятості й антициклічного регулювання за органами управління економікою, держава забезпечувала виконання питань охорони праці, надання допомоги бідним, було націоналізовано окремі галузі.

Сучасна економічна наука в основі аналізу рівноваги національного ринку використовує факторні, структурні та лагові пропорції макроекономічних параметрів. Теорії сукупного попиту і пропозиції виявляють фундаментальне співвідношення між сукупним доходом, споживанням, збереженням та інвестуванням, використовуючи при цьому наступні елементи мікроаналізу: споживчу функцію, яка виражає співвідношення між споживанням і доходом; принцип мультиплікатора, що показує вплив національного доходу, використовуючи споживчі витрати як посередника; принцип акселератора, що описує вплив на інвестиції модифікацій попиту на споживчі товари.

Зрозуміло, що усі макроекономічні моделі, які описують ринкову рівновагу, спрямовані, у першу чергу, на підтримання пропорційності розвитку системи в цілому. До важливих пропорцій розвитку народного господарства відносять пропорції: між виробництвом і споживанням; споживанням і нагромадженням; виробництвом засобів виробництва і виробництвом предметів споживання; основними галузями матеріального виробництва; галузями матеріального і нематеріального виробництва і т.д. Необхідно зазначити, що кожній історичній епосі притаманні свої економічні пропорції, які визначаються рівнем розвитку продуктивних сил і характером виробничих відносин певного суспільства.

Це можна пояснити тим, що із факту існування суспільного поділу праці випливає необхідність поєднання та взаємної ув'язки різних видів трудової діяльності у певних пропорціях. Однак із часом продуктивні сили і виробничі відносини постійно розвиваються, змінюються, а також ускладнюються взаємозв'язки у галузях народного господарства. У цілому ж пропорційність притаманна будь-якій економічній системі і є свого роду економічним законом.

Висновки. Отже, функціонування ринку формується через інституції, які характеризують ступінь взаємодії структур, споживачів, регуляторні впливи на конкурентну політику підприємств, перерозподіл створеного продукту. Серед основних проблем інституціонального характеру розвитку ринкових умов в аграрному секторі економіки можна виділити: повільну адаптацію ринкових інституцій та інститутів до умов господарювання; незадовільну модифікацію колишніх і нових ринкових інститутів; неузгодженість системи регулювання аграрного ринку, інституцій та інститутів із традиційними економічними відносинами; відсутність системного і комплексного забезпечення розвитку й регулювання аграрного ринку.

По-друге, виробництво суспільних товарів і послуг, до яких можна віднести товари оборонного значення, послуги державного апарату і правоохоронних органів, дороги, освіти, охорону здоров'я, частково науку і консультування і т.д. Надання цих товарів і послуг держава бере на себе. Очевидно, що саме таку діяльність держави мав на увазі Адам Сміт, коли формулював свої відомі «три функції корони». Він зазначав, що законне право держави – робити те, що люди по-одиночці не можуть осилити взагалі, або не спроможні робити дуже добре.

По-третє, мінімізація трансакційних витрат, які держава може взяти на себе, наприклад, частина робіт з інформаційного забезпечення ринку, і тим самим знизити трансакційні витрати приватних фірм, забезпечити спрощення діяльності державного апарату, судової системи і т.д.

По-четверте, охорона здоров'я населення, яка полягає у здійсненні державою контролю якості продуктів харчування, недопущення на ринок неякісної продукції, що шкодить здоров'ю людей.

По-п'яте, стабілізація макроекономічних коливань, яка проявляється через відповідальність держави за протидію різким макроекономічним коливанням, запобігання безробіттю та значному росту інфляції, а також забезпечення певного економічного росту і добробуту громадян.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гусев В.І. Історія західноєвропейської філософії XII-XVII ст. / В.І. Гусев. – К.: Либідь, 1994. – 246 с.
2. Монтескьє Ш. Избранные произведения / Под. ред. М.П. Баскина. – М.: Гос. изд-во политической литературы, 1955. – 328 с.
3. Юхименко П.І. Економічна історія: навч. посібник / П.І. Юхименко. – К.: Вікар, 2006. – 341 с.
4. Сміт А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Сміт. – М.: Соцэкгиз, 1962. – 684 с.
5. Макконнол С. Економікс / С. Макконнол, Л. Брю, Р. Кемпбелл, Л. Стенлі; пер. с англ. – 11-е изд. – К.: Хагар-Демос, 1993. – 785 с.

6. Милль Д.С. Основы политической экономии / Д.С. Милль; пер. с англ. – М.: Прогресс, 1980. – 494 с.
7. Лист Ф. Национальная система политической экономии / Ф. Лист – СПб.: Изд-во. А.Э. Мертенса, 1891. – 452 с.
8. Менгер К. Австрийская школа в политической экономике / К. Менгер, Е. Бем-Баверк, Ф. Визер – М.: Экономика, 1992. – 494 с.
9. Хайек Фридрих А. Познание, конкуренция и свобода: антология сочинений / Под. ред. С. Мальцева, К. Большакова. – СПб.: Пневма, 1999. – 288 с.
10. Кейнс Джон Мейнард. Общая теория занятости, процента и денег / Д. М. Кейнс. – М.: Гелиос АРВ, 2012. – 352 с.

REFERENCES

1. Gusjev V. I. Istorija zahidnojevropejs'koi' filosofii' XII-XVII st. / – V. I. Gusjev. – K.: Lybid', 1994. – 246 s.
2. Monteske Sh. Izbrannye proizvedenija / Pod. red. M.P. Baskina. – M.: Gos. izd-vo politicheskoy literatury, 1955. – 328 s.
3. Juhymenko P.I. Ekonomichna istorija: navch. posibnyk / P. I. Juhymenko. – K.: Vikar, 2006. – 341 s.
4. Smit A. Issledovanie o prirode i prichinah bogatstva narodov / A. Smit. – M.: Socjkgiz, 1962. – 684 s.
5. Makkonnol C. Ekonomiks / S. Makkonnol, L. Brju, R. Kempbell, L. Stenli; per. s angl. – 11-e yzd. – K.: Hagar-Demos, 1993. – 785 s.
6. Mill' D.S. Osnovy politicheskoy jekonomii / D.S. Mill'; per. s angl. – M.: Progress, 1980. – 494 s.
7. List F. Nacional'naja sistema politicheskoy jekonomii / F. List – SPb.: Izd-vo. A.Je. Mertensa, 1891. – 452 s.
8. Menger K. Avstrijskaja shkola v politicheskoy jekonomike / K. Menger, E. Bem-Baverk, F. Vizer – M.: Jekonomika, 1992. – 494 s.
9. Hajek Fridrih A. Poznanie, konkurencija i svoboda: antologija sochinenij / Pod. red. S. Mal'ceva, K. Bol'shakova. – SPb.: Pnevma, 1999. – 288 s.
10. Kejns Dzhon Mejnard. Obs'haja teorija zanjatosti, procenta i deneg / D. M. Kejns. – M.: Gelios ARV, 2012. – 352 s.

Методологические подходы к трактовке категории «рынок»

М.И. Ибатуллин

В статье рассматриваются основные подходы к толкованию понятия “рынок”, приведена эволюция взглядов экономистов относительно трактовки этого термина и осуществлена их систематизация. Усовершенствована трактовка понятия “рынок” с точки зрения политэкономической концепции, которая, в отличие от существующих, характеризует совокупность экономических отношений между рыночными субъектами по поводу купли-продажи рыночных объектов на определенной территории, за определенный промежуток времени при условии свободного конъюнктурного ценообразования, ограниченного государственного регулирования, свободы выбора и свободного распоряжения предметами купли-продажи. Предложена авторская классификация факторов, влияющих на развитие рыночной среды.

Ключевые слова: рынок, экономические отношения, товарно-денежный обмен.

Надійшла 30.10.2014 р.